

TAHAP KEBERKESANAN ILMU TAJWID: ANALISIS TERHADAP SEKOLAH TAHFIZ SWASTA DI SELANGOR

Zainora Daud

Fakulti Pengajian Quran dan Sunnah
Universiti Sains Islam Malaysia
zainora@usim.edu.my

Shaharuddin Saad

Jabatan Tahfiz al-Quran dan al-Qiraat
Kolej Universiti Islam Antarabangsa Selangor
shaharuddin@kuis.edu.my

Hayati Hussin

Fakulti Pengajian Quran dan Sunnah
Universiti Sains Islam Malaysia
hayati.hussin@usim.edu.my

Abstrak

Tuntutan membaca al-Quran secara bertajwid merupakan fardhu ain setiap Muslim. Kurikulum pendidikan ilmu tajwid yang dipelajari di Sekolah-sekolah Tahfiz difokuskan dalam bentuk teori dan praktikal berkisarkan *makhraj*, sifat huruf, hukum nun *sakinah* serta *tanwin*, hukum mim *sakinah*, *mad* dan sebagainya. Objektif kajian ialah untuk mengenal pasti latarbelakang pelajar dan menganalisis tahap keberkesanan responden di dalam pengajaran dan pembelajaran ilmu tajwid. Responden kajian ini terdiri daripada 210 orang pelajar di sembilan buah sekolah tahfiz swasta di bawah PITAS, Selangor. Data-data kuantitatif dianalisis dengan menggunakan peratusan, kekerapan, min dan sisihan piawai berdasarkan *Statistical Package for the Social Science* (SPSS) versi 20.0. Reka bentuk kajian yang digunakan adalah berbentuk kuantitatif bersifat deskriptif melalui kaedah tinjauan semasa dengan menggunakan metode soal selidik lima pilihan berskala likert. Data-data juga disokong dengan instrumen temu bual semi struktur, pemerhatian dan ujian tilawah al-Quran. Kesemua instrumen pengutipan data telah disahkan kandungannya oleh panel rujukan pakar. Dapatan kajian menunjukkan bahawa tahap keberkesanan pengajaran dan pembelajaran ilmu tajwid dalam kalangan pelajar-pelajar sekolah tahfiz swasta Selangor adalah tinggi (min= 4.04, p = 0.85), manakala skor min bagi domain pelaksanaan terhadap kaedah pengajaran dan pembelajaran ilmu tajwid adalah sederhana tinggi (min= 3.60, p= 0.73). Ini menunjukkan responden mempunyai kefahaman yang tinggi terhadap penguasaan ilmu tajwid, tetapi perlu kepada penambahbaikan dari aspek Mad Asli, *Mad Far'ie*, dan bacaan Imam Hafs berdasarkan hasil keputusan ujian tilawah al-Quran dan hasil temubual. Manakala bagi domain amalan kaedah-kaedah pengajaran dan pembelajaran yang diaplikasikan dalam pengajaran dan pembelajaran ilmu tajwid di sekolah-sekolah tahfiz swasta juga berada di tahap baik tetapi masih perlu perhatian dan pemurniaan secara berterusan terhadap kaedah syarahan, praktikal dan amali, ujian lisan, papan hitam, buku rujukan, kuiz, soal jawab dan pembentangan. Kesimpulannya penguasaan ilmu tajwid yang cemerlang dalam al-Quran memberi implikasi yang positif dalam tilawah, tahfiz dan *tadabbur* ayat-ayat al-Quran sehingga mampu membentuk peribadi mukmin *kamil*.

Kata Kunci: Keberkesanan, Tajwid, Tahfiz, Al-Quran, *Makhraj*

Abstract

Quranic recitation with a proper *tajweed* is an individual obligation for Muslim. The *tajweed* education curriculum studied at the *Tahfiz* Schools is focusing on the theory and practical of *makhraj* (articulation points), *sifat huruf* (character of alphabet), *hukum nun sakinah* and *tanween*, *hukum mim sakinah*, *mad* and many others. The objectives of this study are to identify the students' background and to analyze the level of respondents' effectiveness in the teaching and learning of *tajweed* knowledge. 210 respondents from nine private *tahfiz* schools under PITAS, Selangor were involved. The quantitative data is analyzed using percentage, frequency, mean and standard deviation based on Statistical Packages for the Social Science (SPSS) version 20.0. The research design used was quantitative in descriptive method through current survey method by using the questionnaire method of five Likert scale options. The data are also supported by semi-structural interview instruments, observations and Quranic test. All data collection instruments have been verified by the expert reference panel. The findings show that the

Article Progress

Received: 19 September 2018

Revised: 19 November 2018

Accepted: 26 November 2018

level of effectiveness of teaching and learning *tajweed* knowledge among the students of Selangor private school is high (min = 4.04, p = 0.85), while the mean score for the implementation domain for the teaching and learning method of *tajweed* knowledge is moderate high = 3.60, p = 0.73). Results from the respondents shows high level of understanding of *tajweed* knowledge mastery. However, there is a necessity towards improvement of understanding about *Mad Asli*, *Mad Far'ie* and Imam Hafs reading. Meanwhile, the practice of the teaching and learning methods domain applied in the teaching and learning of *tajweed* knowledge in the private *tahfiz* schools are also at a good level however still in need of attention and continuous enhancement on the lecture method, practical method, oral test, blackboard, reference books, quizzes, questions and presentations. In conclusion, the excellence mastery of *tajweed* knowledge in the Quran gives a positive consequence in the Quranic recitation, memorisation and contemplation simultaneously resulted a holistic character of a believer.

Keywords: Effectiveness, *Tajweed*, *Tahfiz*, al-Quran, *Makhraj*

1. PENDAHULUAN

Keberkesanan ialah keadaan atau hal berkesan (bukan tindakan, peraturan dan sebagainya). Sesuatu itu dapat dilihat daripada hasil yang diperoleh sesudahnya (Kamus Dewan, 2005). Tajwid dari segi bahasa ialah memperelokkan sesuatu. Manakala dari segi istilah mengeluarkan setiap huruh Hijaiyyah daripada makhrajnya dan diberikan haknya dan mustahaknya (al-Marshafi, t.t). Ilmu tajwid dan al-Quran merupakan satu ilmu yang sangat berkaitrapat dalam bidang ulum al-Quran.

Kepentingan ilmu tajwid dalam memelihara bacaan kalam Allah jelas dibuktikan dalam al-Quran dalam ayat 4, surah al-Muzzammil:

قَالَ تَعَالَى: ﴿أَوْزِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلاً ﴿٤﴾﴾

Maksudnya: *Atau lebihkan (sedikit) daripadanya; dan bacalah al-Qur'an dengan tartil (perlahan-lahan).*

Anjuran membaca al-Quran secara perlahan-lahan adalah untuk membantu dalam memahami dan mentadabbur makna dan maksud ayat-ayat al-Quran yang dibaca. Dan inilah cara bacaan yang diaplikasikan oleh Nabi SAW. Sehingga Siti Aisyah RA mengatakan bahwa Nabi SAW membaca al-Qur'an secara perlahan-lahan sehingga bacaan beliau terasa paling Iama (Ibnu Kathir, 2001).

Membaca al-Quran secara tartil iaitu secara perlahan-lahan, dalam keadaan tenang serta tadabbur makna ayat-ayat al-Quran dengan menggerakkan lidah serta melazimi bacaan al-Quran. Rasulullah SAW juga mengajarkan al-Quran kepada para sahabat sebagaimana apa yang disampaikan oleh malaikat Jibril kepada baginda dengan cara dan galakan untuk mempelajari dan membaca al-Quran dengan kaedah tartil (al-Hamidi, 2014).

Bahkan kewajipan memelihara kaedah-kaedah tajwid dengan bacaan mad, qasr, izhar, idgham dan ikhfai yang sempurna. Ini bermakna tartil juga bermaksud memperelokkan sebutan huruf dan mengetahui waqaf ketika membaca al-Quran. Ini jelas dengan perintah Allah dalam ayat 4, surah Muzzammil itu merupakan perintah mu'akkad (al-Marshafi, t.t)

Hukum mengamalkan ilmu tajwid (praktikal) ialah wajib fardhu ain, walaupun hukum mempelajari ilmu tajwid (teori) adalah wajib fardhu kifayah tetapi (al-Qadhi, 2016, Ahmad Khalid Syukri, 2010).

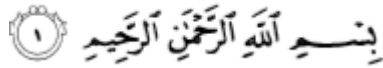
Sehubungan dengan itu, jelas menunjukkan kepentingan untuk menguasai ilmu tajwid dalam membaca al-Quran supaya dapat memahami tafsiran ayat-ayat al-Quran dengan tepat dan shahih.

Ini disokong dengan hadis dari kitab Sahih Bukhari:

عَنْ قَتَادَةَ قَالَ سُئِلَ أَنَسٌ كَيْفَ كَانَتْ قِرَاءَةُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ كَانَتْ مَدًّا ثُمَّ قَرَأَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (يَمْدُ بِبِسْمِ اللَّهِ وَيَمْدُ بِالرَّحْمَنِ وَيَمْدُ بِالرَّحِيمِ)

Maksudnya: Dari Qatadah berkata: Bahawa sahabat Anas RA pernah ditanya tentang bacaan yang dilakukan oleh Rasulullah Saw. Maka ia menjawab, bahwa bacaan Al-Quran yang dilakukan

oleh baginda SAW panjang. Bila beliau membaca:

Maksudnya: Dengan nama Allah Yang Maha Pemurah lagi Maha Penyayang. (Al-Fatihah 1:1)

Maka beliau memanjangkan kalimah **الله** dan memanjangkan **الرَّحْمَن** dan juga memanjangkan bacaan **الرَّحِيم**¹

Lantaran itu, kajian ini sangat signifikan kerana bertujuan untuk mengkaji dan menganalisis tahap keberkesanan ilmu tajwid dalam kalangan pelajar-pelajar di Sekolah Tahfiz Swasta di Negeri Selangor. Justifikasi pemilihan ini dibuat kerana mereka adalah ahli Quran yang terlibat dengan pengkhususan bidang tahfiz al-Quran.

2. PERMASALAHAN KAJIAN

Dapatan kajian persepsi pelajar-pelajar tahfiz sekolah tahfiz swasta di Selangor terhadap silibus ilmu tajwid berada di tahap yang tinggi. Begitu juga dengan kefahaman pelajar dalam bab-bab ilmu tajwid berada di tahap yang baik dan ini disokong dengan hasil temu bual, pemerhatian dan ujian tilawah. Cuma perlu penambahbaikan dan penekanan seperti latih tubi atau amali untuk mengukuhkan penguasaan mereka terhadap teori ilmu tajwid dalam bab-bab makhraj, sifat dan Mad Far'ie (Zainora, 2017).

Namun begitu, hasil temuduga yang dilakukan oleh para penyelidik sendiri semasa proses kemasukan para pelajar baru di peringkat Diploma Tahfiz al-Quran dan al-Qiraat KUIS dari aspek tahap pengetahuan dan kefahaman ilmu tajwid menunjukkan bahawa hampir 40% lepasan pelajar-pelajar tahfiz swasta kurang menguasai ilmu tajwid dari aspek teori. (Ketua Jabatan Tahfiz, 2017).

Para pelajar mempunyai persepsi dan minat yang mendalam terhadap ilmu tajwid akan tetapi kaedah pengajaran dan pembelajaran memberi sedikit faktor kepada mereka untuk menguasai ilmu tersebut dengan lebih baik (Lily Zuraini Mohd Mustaza, 2011).

Ini disokong dengan kajian oleh Ahmad Rozaini Ali Hasan (2010), yang menunjukkan tahap penguasaan bacaan al-Quran di kalangan pelajar UITM. Hasil kajian mendapati 72.67% dari keseluruhan responden adalah sederhana dan 36.91% responden adalah lemah. Masalah utama yang didapati, 43% tidak mengetahui hukum Tajwid, selebihnya sukar menyebut huruf dengan tepat.

Hasil analisis daripada kajian-kajian lepas menunjukkan bahawa kajian tahap keberkesanan sangat signifikan dilakukan kerana ilmu tajwid sangat berkait rapat dalam pembacaan al-Quran lebih-lebih lagi kajian ini akan difokuskan ke atas golongan huffaz yang terlibat secara khusus dalam bidang tahfiz al-Quran, di samping tanggungjawab meeka sebagai *hamalah* al-Quran, dai' dan *qudwah hasanah* dalam kelompok masyarakat. Kajian ini juga menumpukan kepada Sekolah-sekolah Tahfiz swasta di Selangor kerana terdapat 184 buah sekolah tahfiz swasta yang masih aktif dan beroperasi.

¹ al-Bukhari. Ahmad bin Ali ibn Hajar al-Asqalani. 1986. Fath al-Bari Syarh Shahih al-Bukhari, No. No.5045 dalam kitab Fadhail al-Quran, bab Maddil Qiraah. Beirut: Dar al-Rayyan li al-Turath

3. OBJEKTIF KAJIAN

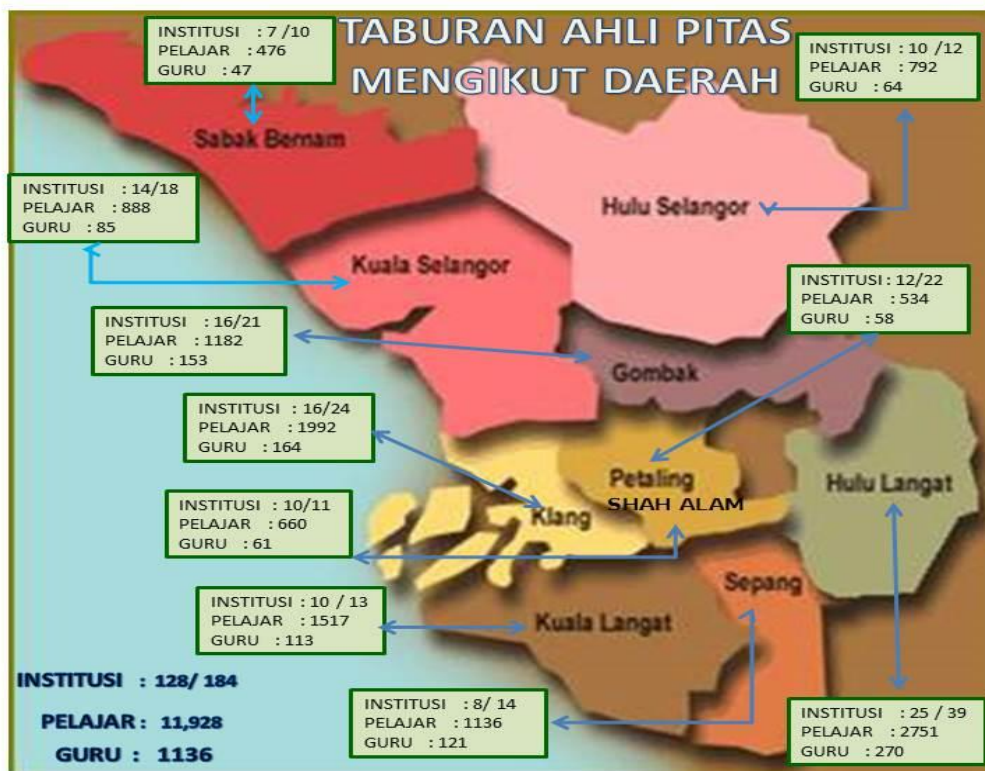
Objektif dalam kajian ini ialah untuk:

- 3.1 Mengenalpasti latarbelakang para pelajar.
- 3.2 Menganalisis tahap keberkesanan kaedah pengajaran dan pembelajaran ilmu tajwid di kalangan pelajar-pelajar Sekolah Tahfiz Swasta.

4. LIMITASI KAJIAN

Kajian ini akan menumpukan kepada Sekolah-sekolah Tahfiz Swasta di Selangor yang telah berdaftar di bawah bawah Persatuan Institusi Tahfiz Al-Quran Negeri Selangor serta telah beroperasi melebihi 10 tahun dari tahun penubuhannya dengan mengikut zon daerah yang dipilih secara rawak. Justifikasi pemilihan sekolah-sekolah tahfiz ini pula dibuat mengikut sembilan buah daerah, serta berdasarkan kepada usia penubuhan institusi yang melebihi sepuluh tahun.

PITAS telah ditubuhkan pada 13 November 2003 dan merupakan sebuah pertubuhan NGO Islam. Keanggotaan PITAS adalah terdiri dari semua Institusi Tahfiz Al-Quran persendirian yang berdaftar, sedang mendaftar dan belum berdaftar dengan Bahagian Pendidikan Islam, Jabatan Agama Islam Selangor (BPI JAIS). Keahlian PITAS terdiri daripada lebih 11 ribu pelajar dan melebihi 1100 orang guru (PITAS, 2017) seperti Rajah 1 di bawah.

Rajah 1: Taburan Ahli PITAS

5. METODOLOGI KAJIAN

Kajian ini merupakan kajian deskriptif yang menggunakan reka bentuk kajian bersifat (kuantitatif) iaitu kaedah tinjauan (*survey*) sebagai metodologi kajian. Kajian ini melibatkan responden pelajar yang terlibat dengan pengajaran dan pembelajaran ilmu tajwid. Sebanyak 210 berdasarkan perkiraan (Krejcie dan Morgan, 1970) set soal selidik diedarkan sendiri oleh pengkaji terhadap para pelajar

yang telah disetkan oleh pihak pentadbiran sekolah-sekolah tahfiz swasta iaitu pelajar yang telah habis mempelajari kurikulum ilmu tajwid. Pemilihan institusi ini berdasarkan kepada sekolah tahfiz swasta yang melaksanakan program Tahfiz al-Qur'an dan terlibat dengan kurikulum subjek tajwid. Ianya mempunyai ciri-ciri yang sama dengan populasi kajian.

5.1. Instrumen

Instrumen kajian yang digunakan ialah soal selidik kerana ia bersesuaian dengan kaedah tinjauan. Soal selidik merupakan kaedah yang paling kerap digunakan serta penggunaannya bersifat piawai kerana setiap responden akan menerima set soal selidik yang sama (Lai Yoo Fah dan Khoo Chwee Hoon, 2013).

Pengkaji menggunakan persampelan secara rawak berstrata dan seimbang (*proportionate stratified random sampling*) bagi mewakili populasi (Uma Sekaran, 2003). Soal selidik yang digunakan adalah soal selidik jawapan dipilih. Dalam kajian ini penyelidik telah memilih untuk menggunakan kaedah pemungutan data secara skala jawapan jenis Likert lima mata sebagai skala jawapan responden pelajar terhadap semua pernyataan yang digunakan dalam instrumen kajian ini. Skala Likert adalah sesuai digunakan bagi mengukur pandangan yang diberikan oleh responden dalam ruang tertentu secara berterusan tentang suatu amalan persepsi dan sikap (Cohen, 1989). Dalam instrumen kajian ini, responden diminta memilih jawapan mereka dengan menandakan salah satu nombor dari 1 hingga 5 berdasarkan keterangan bagi nombor-nombor tersebut iaitu Sangat Tidak Memuaskan (1) hingga kepada Sangat Memuaskan (5).

Manakala satu set soalan ujian tilawah turut diadakan kepada lima orang pelajar tingkatan lima dengan kebenaran pihak pentadbiran serta pengetua sekolah tahfiz yang terpilih. Data kuantitatif juga turut disokong dengan data temubual yang diadakan dengan informan yang terdiri dengan tiga orang guru yang melaksanakan pengajaran dan pembelajaran tahfiz al-Quran dan tajwid mewakili setiap sekolah-sekolah tahfiz swasta di Selangor yang terpilih. Informan guru yang dipilih juga berasaskan persampelan purposif iaitu guru yang berpengalaman serta terlibat dengan pengajaran dan pembelajaran hifz al-Quran dan tajwid dan yang bersedia untuk memberikan kerjasama yang baik dalam kajian ini. Temu bual ini juga membantu penyelidik dalam menyokong dan memperdalamkan beberapa data yang diperolehi dalam soal selidik dan pemerhatian. Penggunaan kaedah temubual ini sangat praktikal digunakan untuk mendapatkan maklumat yang tepat daripada populasi yang kecil (Mohd Majid Konting, 2009). Pengkaji juga melakukan pemerhatian tidak turut serta dalam kajian ini.

Bagi menentukan kesahan dalam soal selidik, soalan temubual, pemerhatian dan ujian tilawah telah dirujuk kepada dua orang yang mempunyai kepakaran dan pengalaman luas dalam bidang pendidikan al-Quran.

Jadual 1: Interpretasi Skor Min

Skor Min	Interpretasi Skor Min
1.00 hingga 2.00	Rendah
2.01 hingga 3.00	Sederhana Rendah
3.01 hingga 4.00	Sederhana Tinggi
4.01 hingga 5.00	Tinggi

Stufflebeam (1971)

Data-data kuantitatif daripada set soal selidik dianalisis secara deskriptif menggunakan *Statistical Package for Social Science* (SPSS) untuk mendapatkan kekerapan, peratus, min dan sisihan piawai.

6. KESAHAN DAN KEBOLEHPERCAYAAN ANALISIS

Kebolehpercayaan merupakan prasyarat kepada kesahan walaupun tidak menjamin kesahn sepenuhnya (Othman Lebar: 2009). Menurut Pallant (2001) dalam Noraini Idris(2010), nilai indeks alpha sebanyak .7 atau ke atas adalah baik untuk skala instrumen yang mempunyai sepuluh item atau lebih item. Manakala nilai alpha sebanyak .5 pula dianggap baik untuk skala instrumen yang mempunyai kurang daripada sepuluh item. Hasil kajian yang dijalankan oleh penyelidik menunjukkan bahawa koeffisien kebolehpercayaan bagi keseluruhan soal selidik pelajar ialah .80. Dan bagi semua item-item kefahaman ilmu tajwid melebihi $>.7$. Ini menunjukkan satu koeffisien kebolehpercayaan yang berada dalam tahap tinggi di dalam menilai persepsi pelajar terhadap kefahaman ilmu tajwid

7. ANALISIS DAPATAN KAJIAN

Analisis dapatan kajian ini dibahagikan kepada tiga bahagian iaitu profil responden, kesahan dan kebolehpercayaan dan tahap keberkesanan pengajaran dan pembelajaran ilmu tajwid.

7.1 Analisis Profil Responden

Dapatan kajian ini dibahagikan kepada dua bahagian. Bahagian pertama akan menjelaskan profil responden, manakala bahagian kedua akan menjelaskan tentang dapatan penguasaan ilmu tajwid yang merangkumi silibus ilmu tajwid dan kefahaman responden dalam kajian ini. Kesemua pelajar yang menjadi responden kajian ini ialah pelajar yang terlibat dengan pengajaran dan pembelajaran ilmu tajwid di lokasi kajian.

Dapatan kajian profil pelajar meliputi maklumat daerah, umur, jantina, negeri asal, pekerjaan ibu/bapa dan pendorong untuk memilih bidang tahfiz al-Quran. Kesemua dapatan ini boleh dilihat dalam Jadual 2.

Jadual 2: Profil Sampel Mengikut Umur, Jantina, Negeri Asal, Pekerjaan Ibu Bapa Dan Pendorong Belajar

Faktor	Kategori	N	Peratus
Umur	Kurang 12 tahun	3	1.4
	13-15 tahun	101	48.1
	16-17 tahun	93	44.3
	Lebih 18 tahun	13	6.2
Jantina	Lelaki	117	55.7
	Perempuan	93	44.3
Negeri Asal	Selangor	159	75.7
	Luar Selangor	44	21
	Luar Negara	7	3.3
Pekerjaan Ibu/bapa	Kerajaan	96	45.7
	Swasta	43	20.3
	Sendiri	71	33.8
Pendorong Belajar	Ibu/bapa	140	66.7
	Kawan	4	1.9
	Guru	7	3.3
	Sendiri	56	26.7
	Lain-lain	3	1.4
Jumlah		210	100

Sumber soal selidik

Berdasarkan Jadual 2 di atas menunjukkan bahawa responden yang berumur antara 13 hingga 15 tahun seramai 101 orang (48.1%), 93 orang berumur antara 16 hingga 17 tahun (44.3%), 13 orang berumur lebih 18 tahun (6.2%) dan 3 tahun berumur kurang 12 tahun (1.4%). Ini menunjukkan

jumlah responden yang berumur antara 13 hingga 15 tahun mempunyai peratusan yang lebih tinggi melebihi jumlah responden perempuan dalam kajian ini.

Dari segi jantina menunjukkan peratusan responden lelaki lebih tinggi iaitu seramai 117 orang (55.7%) berbanding dengan responden perempuan iaitu 93 orang (44.3%). Merujuk kepada negeri asal pula seramai 159 responden (75.7%) berasal dari negeri Selangor, 44 orang dari luar Selangor dan 7 orang berasal dari luar negara (3.3%).

Dari aspek pekerjaan ibubapa pula, 96 orang (45.7%) bekerja dalam sektor kerajaan, bekerja sendiri seramai 71 orang (33.8%) dan dalam sektor swasta seramai 43 orang (20.3%). Manakala dari aspek pendorong belajar dalam bidang tahfiz al-Quran pula faktor ibubapa seramai 140 orang (66.7%), diikuti diri sendiri seramai 56 orang (26.7%), guru 7 orang (3.3%) dan lain-lain ialah seramai 3 orang (1.4%).

Kesimpulannya, hasil daripada dapatan profil pelajar yang terlibat dengan pengajian ilmu tajwid secara keseluruhannya, menunjukkan bahawa faktor utama mereka memilih bidang tahfiz al-Quran ialah dorongan ibubapa ditambah dengan kemampuan sebahagian besar ibubapa mereka mempunyai pendapatan tetap dan lebih 90% dari para pelajar masih berada di bawah tanggungan ibubapa..

7.2 Analisis Tahap Keberkesanan Pengajaran dan Pembelajaran Ilmu Tajwid

Tahap keberkesanan ilmu tajwid mempunyai dua elemen penting daripada perspektif pelajar iaitu kaedah pengajaran dan pembelajaran ilmu tajwid dan tahap penguasaan ilmu tajwid. Jadual 3 di bawah menunjukkan min keseluruhan bagi dua elemen tahap keberkesanan berada di tahap yang tinggi iaitu 4.04. Namun domain kefahaman berada di tahap tinggi iaitu memuaskan pada perspektif pelajar berbanding kaedah pengajaran dan pembelajaran ilmu tajwid berada di tahap baik.

Jadual 3: Tahap Keberkesanan Ilmu Tajwid Dalam Kalangan Pelajar-Pelajar Sekolah Tahfiz Swasta Selangor

Domain utama	Min	Sisihan Piawai	Interpretasi
Kaedah Pengajaran & Pembelajaran	3.60	0.73	Sederhana Tinggi
Kefahaman Pengajaran dan Pembelajaran	4.48	0.97	Tinggi
Jumlah	4.04	0.85	Tinggi

Sumber soal selidik

Berdasarkan Jadual 3 di atas, secara keseluruhan tahap keberkesanan Ilmu Tajwid dalam kalangan pelajar-pelajar sekolah tahfiz swasta Selangor adalah tinggi (min = 4.04, $p = 0.85$), manakala skor min bagi domain pelaksanaan terhadap kaedah pengajaran dan pembelajaran ilmu tajwid adalah sederhana tinggi iaitu (min = 3.60, $p = 0.73$). Manakala domain tahap kefahaman ilmu tajwid (min = 4.48, $p = 0.97$) adalah tinggi. Ini menunjukkan responden mempunyai kefahaman yang tinggi terhadap ilmu tajwid tetapi amalan kaedah-kaedah pengajaran dan pembelajaran yang diaplikasikan dalam pengajaran dan pembelajaran ilmu tajwid di sekolah-sekolah tahfiz swasta berada di tahap baik.

7.3 Kaedah Pengajaran dan Pembelajaran Ilmu Tajwid

Jadual 4 di bawah menunjukkan min, sisihan piawai, kekerapan, peratusan dan interpretasi min persetujuan pelajar terhadap kaedah pengajaran dan pembelajaran ilmu tajwid. Min keseluruhan item penilaian kaedah pengajaran dan pembelajaran ilmu tajwid ialah 3.60 dan sisihan piawai 0.73 berada pada tahap sederhana tinggi.

Kesemua item berada di tahap sederhana tinggi iaitu item kaedah syarahan (min=3.32 $sp=0.81$), praktikal dan amali (min=3.80 $sp=0.67$), ujian lisan (min=3.93 $sp=0.61$), papan hitam (min=3.94 $sp=0.75$), buku rujukan (min=3.75 $sp=0.83$), kuiz

(min=3.61 sp=0.71), soal jawab (min=3.77 sp=0.65) dan pembentangan (min=3.19 sp=0.91). Manakala item ujian bertulis berada di tahap yang tinggi (min=4.00 sp=0.56) tetapi item penggunaan bahan-bahan bantu mengajar yang berbentuk teknologi berada di tahap sederhana rendah (min=2.73 sp=0.89).

Jadual 4: Taburan Kekerapan, Peratusan, Min, Sisihan Interpretasi Min Kekerapan Kaedah Pengajaran dan Pembelajaran dari Persepsi Pelajar

Kekerapan Penggunaan BBM	STM	TM	KM	M	SM	Min	S.P	Interpretasi
Syarahhan	20 9.5%	32 15.2%	50 23.8%	76 36.2%	32 15.2%	3.32	0.81	Sederhana Tinggi
Praktikal/ Amali	7 3.3%	12 5.7%	46 21.9%	96 45.7%	49 23.3%	3.80	0.67	Sederhana Tinggi
Ujian Lisan	3 1.4%	14 6.7%	30 14.3%	110 52.4%	53 25.2%	3.93	0.61	Sederhana Tinggi
Ujian Bertulis	2 1.0%	5 2.4%	43 20.5%	99 47.1%	61 29.0%	4.00	0.56	Tinggi
Papan Hitam	12 5.7%	9 4.3%	31 44.8%	84 40.0%	74 35.2%	3.94	0.75	Sederhana Tinggi
Buku Rujukan	21 10.0%	11 5.2%	27 12.9%	90 42.9%	61 29.0%	3.75	0.83	Sederhana Tinggi
Kuiz	11 5.2%	16 7.6%	52 24.8%	94 44.8%	37 17.6%	3.61	0.71	Sederhana Tinggi
Soal Jawab	7 3.3%	7 3.3%	59 28.1%	90 42.9%	47 22.4%	3.77	0.65	Sederhana Tinggi
ICT	53 25.2%	36 17.1%	51 24.3%	54 25.7%	16 7.6%	2.73	0.89	Sederhana Rendah
Pembentangan	36 17.1%	21 10.0%	53 25.2%	67 31.9%	33 15.7%	3.19	0.90	Sederhana Tinggi
Min Keseluruhan						3.60	0.73	Sederhana Tinggi

Sumber: Soal Selidik

Berdasarkan pemerhatian menunjukkan mendapati kesemua responden bersetuju bahawa kaedah yang paling popular digunakan ialah kaedah syarahan dengan penggunaan papan hitam atau putih serta buku rujukan, kaedah praktikal dan amali dan kaedah soal jawab dalam pengajaran dan pembelajaran Ilmu Tajwid. Manakala kaedah ujian lisan dan ujian bertulis hanya tujuh buah sekolah tahfiz sahaja yang kerap mengamalkannya. Manakala kaedah kuiz dan pembentangan pula terdapat lima buah sekolah tahfiz yang kerap mengamalkannya. Kaedah penggunaan *Information and Communication Technology* (teknologi maklumat dan komunikasi) ada digunakan oleh dua buah sekolah tahfiz sahaja dalam pengajaran dan pembelajaran ilmu tajwid.

Ini disokong dengan hasil temubual menunjukkan bahawa kaedah tradisional yang paling kerap digunakan dalam proses pengajian tajwid ditambah dengan masalah kos yang tinggi untuk

menampung penggunaan ICT kerana majoriti sekolah tahfiz swasta di Selangor dibiayai secara persendirian, bayaran yuran para pelajar atau sumbangan dana daripada orang awam.

7.4 Tahap Kefahaman Pengajaran Dan Pembelajaran Ilmu Tajwid

Jadual 5 di bawah menunjukkan min, sisihan piawai, kekerapan, peratusan dan interpretasi min persetujuan pelajar terhadap tahap kefahaman pengajaran dan pembelajaran ilmu Tajwid. Min keseluruhan item-item ialah 4.48 dan sisihan piawai 0.97 berada pada tahap tinggi.

Jadual 5: Taburan Kekerapan, Peratusan, Min, Sisihan Interpretasi Min Kekerapan Kefahaman dari Persepsi Pelajar

Tahap Kefahaman	STM	TM	KM	M	SM	Min	S.P	Interpretasi
Memperelokkan bacaan	14 6.7%	2 1.0%	9 4.3%	60 28.6%	125 59.5%	4.33	0.74	Tinggi
Harus Mempelajari	58 27.6%	11 5.2%	23 11.0%	62 29.5%	56 26.7%	3.22	1.08	Sederhana Tinggi
Sunat <i>Basmalah</i>	68 32.4%	17 8.1%	21 10.0%	40 19.0%	64 30.5%	3.07	1.15	Sederhana Tinggi
Empat hukum nun <i>sakinah</i> dan <i>tanwin</i>	34 16.2%	13 6.2%	31 14.8%	62 29.5%	70 33.3%	3.57	0.97	Sederhana Tinggi
Tidak dengung	94 44.8%	20 9.5%	25 11.9%	35 16.7%	36 17.1%	2.51	1.09	Sederhana Rendah
<i>Ikhfa Syafawi</i> menyembunyikan	24 11.4%	11 5.2%	27 12.9%	59 28.1%	89 42.4%	3.84	0.91	Sederhana Tinggi
Alif, waw dan ya	4 1.9%	6 2.9%	14 6.7%	33 15.7%	153 72.9%	4.54	0.61	Tinggi
<i>Harakah Mad Aridh li</i> sukun 4@5	31 14.8%	9 4.3%	33 15.7%	60 28.6%	77 36.7%	3.68	0.95	Sederhana Tinggi
<i>Alif Lam Qamariyyah</i> & <i>Alif Lam Syamsiyyah</i>	1 5%	2 10%	18 8.6%	50 23.8%	139 66.2%	4.54	0.50	Tinggi
<i>Majreha imalah kubra</i>	34 .2%	22 0.5%	55 .2%	46 .9%	53 .2%	3.29	0.95	Sederhana Tinggi
Min Keseluruhan						4.48	0.97	Tinggi

Sumber: Soal Selidik

Berdasarkan Jadual 5 di atas menunjukkan bahawa aspek domain silibus ilmu tajwid yang dipelajari oleh responden berada di tahap memuaskan. Terdapat lapan item yang menunjukkan peratusan melebihi 90% bersetuju bab-bab tersebut belajar dalam silibus ilmu tajwid iaitu bab pengenalan ilmu tajwid seramai 209 orang (99.5%), *Makhradj* huruf 198 orang (94.3%), sifat huruf 175 orang (83.3%), hukum Nun *Sakinah* dan *Tanwin* 201 orang (95.7%), hukum Mim *Sakinah* 200 orang (95.2%), Mad Asli 203 orang (96.7%), Terdapat tiga item yang mencatatkan min yang tinggi iaitu item memperelokkan bacaan, bab Mad Asli dan bab Alif Lam. Namun terdapat dua item yang

mencatatkan peratusan bawah 90% iaitu pada bab *Mad Fari'e* yang mempunyai 76.7% sahaja seramai 161 orang dan bacaan Imam Hafs 105 orang (50.0%) sahaja.

Ini juga disokong dengan hasil temubual menunjukkan bahawa semua guru-guru amat bersetuju bahawa para pelajar kurang mahir dalam bab bacaan riwayat Imam Hafs kerana istilah-istilah tersebut dalam bahasa Arab menyebabkan mereka sukar mengingat, bahkan kalimah-kalimah tersebut hanya terdapat pada surah-surah tertentu ditambah dengan kekangan masa pembelajaran yang padat menjadikan kelas tajwid hanya boleh dimasukkan sejam dalam seminggu kepada pelajar-pelajar tingkatan satu hingga tiga sahaja sehingga menyebabkan mereka kurang menguasai bab *Mad Far'ie*.

Berdasarkan ujian amali yang dijalankan ke atas responden mendapati tahap bacaan mereka memuaskan tetapi dari aspek teori kefahaman bab mad menunjukkan terdapat empat orang responden kurang mahir dalam huruf Mad Asli terdapat tiga huruf iaitu (ا, و, ي) Dua belas orang responden bersetuju kadar bacaan *Mad A'ridh li al-Sukun* iaitu 4 dan 5 *harakat*. Hasil temubual kalangan responden bersetuju bahawa penumpuan dari aspek amali sahaja tanpa menekankan dari sudut teori ilmu Tajwid.

Hasil pemerhatian menunjukkan mendapati kesemua responden bersetuju bahawa kaedah yang paling popular digunakan ialah kaedah syarahan dengan penggunaan papan hitam/putih serta buku rujukan, kaedah praktikal dan amali dan kaedah soal jawab dalam pengajaran dan pembelajaran ilmu tajwid. Manakala kaedah ujian lisan dan ujian bertulis hanya tujuh buah sekolah tahfiz sahaja yang kerap mengamalkannya. Manakala kaedah kuiz dan pembentangan pula terdapat lima buah sekolah tahfiz yang kerap mengamalkannya. Kaedah penggunaan ICT ada digunakan oleh dua buah sekolah tahfiz sahaja dalam pengajaran dan pembelajaran Ilmu Tajwid.

Ini disokong dengan hasil temubual menunjukkan bahawa kaedah tradisional yang paling kerap digunakan dalam proses pengajian tajwid ditambah dengan masalah kos yang tinggi untuk menampung penggunaan ICT kerana majoriti sekolah tahfiz swasta di Selangor dibiayai secara persendirian serta bayaran yuran para pelajar atau sumbangan dana daripada orang awam.

8. RUMUSAN

Berdasarkan analisis keseluruhan dapatan yang telah dikemukakan oleh responden, maka beberapa dapatan telah dapat dapat dirumuskan dalam kajian ini iaitu:

- 1) Profil pelajar menunjukkan mereka terdiri daripada kalangan 12 tahun ke atas iaitu berjaya memiliki UPSR.
- 2) Analisis kajian menunjukkan bahawa kesemua item-item kaedah pengajaran dan pembelajaran ilmu tajwid berada di tahap baik iaitu item kaedah syarahan, praktikal dan amali, ujian lisan, papan hitam, buku rujukan, kuiz, soal jawab dan pembentangan.
- 3) Manakala item ujian bertulis berada di tahap memuaskan tetapi item penggunaan bahan-bahan bantu mengajar yang berbentuk teknologi berada di tahap kurang memuaskan.
- 4) Kesimpulannya adalah tahap penguasaan para pelajar berada di tahap yang baik, namun perlu kepada penambahbaikan dari aspek *Mad Far'ie* dan bacaan Imam Hafs yang perlu kepada penambahbaikan kerana hasil dapatan menunjukkan bahawa pelajar kurang mahir dan menguasai bab-bab tersebut.
- 5) Ini juga disokong dengan hasil temubual menunjukkan bahawa semua guru-guru amat bersetuju bahawa para pelajar kurang mahir dalam bab bacaan *riwayat* Imam Hafs kerana istilah-istilah tersebut dalam bahasa Arab menyebabkan mereka sukar mengingat, bahkan kalimah-kalimah tersebut hanya terdapat pada surah-surah tertentu ditambah dengan kekangan masa pembelajaran yang padat menjadikan kelas tajwid hanya boleh dimasukkan sejam dalam seminggu kepada pelajar-pelajar

tingkatan satu hingga tiga sahaja sehingga menyebabkan mereka kurang menguasai bab *Mad Far'ie*.

- 6) Berdasarkan ujian amali yang dijalankan ke atas responden mendapati tahap bacaan mereka memuaskan tetapi dari aspek teori kefahaman bab mad menunjukkan terdapat empat orang responden kurang mahir dalam huruf Mad Asli terdapat 3 huruf iaitu *ا, و, ي*, Dua belas orang responden bersetuju kadar bacaan *Mad A'ridh li al-Sukun* iaitu 4 dan 5 *harakat*. Hasil temubual kalangan responden bersetuju bahawa penumpuan dari aspek amali sahaja tanpa menekankan dari sudut teori.

9. KESIMPULAN DAN CADANGAN

Dapatan kajian tahap keberkesanan pelajar terhadap kaedah-kaedah pengajaran dan pembelajaran ilmu tajwid berada di tahap yang tinggi. Namun kaedah-kaedah pengajaran dan pembelajaran ilmu tajwid berada di tahap baik berbanding dengan kefahaman pelajar dalam bab-bab ilmu tajwid berada di tahap yang baik dan ini disokong dengan hasil temu bual, pemerhatian dan ujian tilawah.

Cuma perlu penambahbaikan dan penekanan seperti latih tubi atau amali untuk mengukuhkan penguasaan mereka terhadap teori ilmu tajwid dalam bab-bab *makhraj, sifat al-huruf* dan *Mad Far'ie*.

Antara cadangan-cadangan adalah seperti berikut:

- 1) Pihak ma'ahad menyediakan pertandingan atau kursus-kursus motivasi secara berkala berkaitan dengan ilmu tajwid atau al-Quran.
- 2) Pendidik perlu sentiasa memberi penekanan yang serius terhadap teori-teori ilmu tajwid ketika proses pengajaran dan pembelajar al-Quran.
- 3) Pelajar perlu dipupuk jiwa mencintai al-Quran dengan menerapkan kepentingan membaca al-Quran dan mempelajari ilmu-ilmu al-Quran.

RUJUKAN

Al-Quran

- Ahmad Khalid Syukri et al. 2010. *Al-Munir fi Ahkam al-Tajwid*. Al-Jam'iyah: 'Amman
- Ahmad Rozaini Ali Hasan. 2010. *Tahap Penguasaan Bacaan al-Quran di Kalangan Pelajar-pelajar UiTM Sarawak*. UITM: Sarawak
- Al-Hamidiy, 'Abd al-Qadir 'Umar 'Uthman et al. 2014. *Muzakirah Turuq Ta'lim al-Quran wa al-Tahfiz*. Darul Syakir Enterprise: Bangi.
- Al-Marshafi, t.t. Abd al-Fattah al-Sayyid 'Ajmiy. *Hidayah al-Qari' ila Tajwid Kalam al-Bari*. Makatabah Tayyibah: Madinah. Jil.1.
- Al-Qadhi, Muhammad Tariq al-Siddiq bin Che' Ahmad. (2015) *Nur al-Jamal Syarh Tuhfah al-Athfal wa Tanbih al-Qari'*. Khadim al-Quran wa Ahl al-Quran: Kedah
- Al-Zarkasyi, Badr al-Din Muhammad bin 'Abdullah, (1972) *Manahil al-'Irfan fi 'Ulum al-Quran*. Maktabah 'Isa al-Bab al-Halabi: Kaherah.
- Cohen, L. & Manion, L. (1989) *Research Methods in Education*. Ed.ke-3. London: Routledge.
- Kamus Dewan, Ed. ke-4 cet.per-1, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, 2005.
- Lay Yoon Fah dan Khoo Chwee Hoon. 2013. *Pengenalan kepada Pendekatan Kuantitatif dalam Penyelidikan Pendidikan*. Universiti Malaysia Sabah: Sabah.
- Lily Zuraini Mohd Mustaza. 2011. *Tahap Penguasaan Ilmu Tajwid Dalam Kalangan Pelajar Tingkatan Dua Daerah Kuala Lumpur*, dalam tesis Sarjana. UPSI: Tanjung Malim.
- Mohd Majid Konting, (2009). *Kaedah Penyelidikan Pendidikan* Cet.ke8, Dewan Bahasa dan Pustaka: Kuala Lumpur.

- Mohd Yusuf Ahmad, (2005). *Sejarah dan Kaedah Pendidikan al-Qur'an*. Universiti Malaya: Kuala Lumpur
- Noraini Idris (2010), *Penyelidikan dalam Pendidikan*. Mc Graw Hill (Malaysia Sdn. Bhd): Kuala Lumpur
- Othman Lebar, *Penyelidikan Kualitatif Pengenalan Kepada Teori dan Model*. Tanjung Malim: Universiti Pendidikan Sultan Idris, 2009.
- Pallant, Julie, (2011). *SPSS Survival Manual A step by step guide to data analysis using SPSS*. Ed.ke-4. Allen&Unwin: Australia.
- PITAS. 2017. *Dokumen PITAS*, Hulu Langat
- Robert V.Krejcie dan Darylen W.Morgan. (1970). *Determining Sample Size for Research Activitie dalam Educational and Psychological Measurement*", Vol. 30. University of Minnersota: Duluth.
- Stufflebeam, Daniel L, (1971).*The Relevance of The CIPP Evaluation Model for Educational Accountability*. Ohio State University: Columbus.
- Temubual dengan Ketua Jabatan Tahfiz al-Quran dan al-Qiraat, KUIS pada 1 November 2017.
- Uma Sekaran, (2003). *Research Methods For Bussiness A Skill-Building Approach ed.ke-4*, (Inc: US Amerika: John Wiley&Sons.
- Zainora etal. (2017). *Sekolah Tahfiz Swasta di Selangor: Satu Kajian Rintis Terhadap Penguasaan Ilmu Tajwid dalam Jurnal Pengajian Islam*. Selangor: FPPI, KUIS. Bil.10 Isu II.